

3. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС.

Курс, взятий Україною на адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу та реальна практика імплементації еколого-правових норм міжнародно-правових документів у екологічне законодавство України утворили небачений досі законодавчий феномен у регулюванні екологічних правовідносин за допомогою імплементованих в Україні конвенцій та інших форм міжнародних договорів як норм прямої дії в Україні, що утворюють відносно самостійний блок імплементованого екологічного законодавства і джерел сучасного екологічного права суверенної України.

На часі науці екологічного права тепер та у перспективі належить об'єктивно описати особливості цього різновиду джерел екологічного права, специфіку їх застосування у реальній практиці юрисдикційних органів України, зокрема щодо реалізації та захисту суб'єктивних екологічних прав людини і громадянина на території держави. Саме наука екологічного права має векторно зосередити свою увагу на зазначеному аспекті механізму правового регулювання імплементованих в Україні еколого-правових приписів, окреслити особливості з точки зору освітніх, навчально-методологічних, наукових, методичних і правозастосовних позицій та виявити ступінь його ефективності в реальних умовах вирішення екологічних проблем в Україні, їх вплив на формування національної та інших дотичних видів екологічної політики в Україні.

В той же час, маю вказати, що зазначені аспекти механізму еколого-правового регулювання екологічних правовідносин допоки повною мірою не розкриті в підручниках, навчальних посібниках, у курсах, спецкурсах, які викладаються у ВНЗ правничого профілю, що не сприяє якості вищої юридичної освіти, особливо у процесі підготовки висококваліфікованих фахівців магістерського рівня.

На неналежному рівні в цій частині є навчально-методична документація, особливо бракує відповідних начальних програм та фахівців здатних на високому професійному рівні продукувати, оцінювати зазначені знання випускників ВНЗ України.

Не багата на відповідні наукові дослідження і власне еколого-правова наука, щодо написання монографій, колективних наукових праць, підготовки докторів філософії та докторських дисертацій з наукової спеціальності «екологічне право».

Можна без перебільшення сказати про те, що конституційна вимога щодо чинності в Україні міжнародних договорів, як складової національного законодавства, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 9 Конституції України) реалізується поки що слабо і малоефективно, особливо в частині висвітлення імплементованого екологічного законодавства України.

Безумовно, що процеси, які зумовили формування гармонізованого та імплементованого екологічного законодавства, тісно пов'язані з адаптацією

законодавства України до законодавства Європейського Союзу у зв'язку з ініціативою входження України в якості асоційованого Члена Європейського Союзу.

Цій проблематиці в еколого-правовій науці започатковані лише окремі дослідження вчених юристів-екологів⁵², яких очевидно, недостатньо для освідомлення досить актуальної проблеми екологічно права, її розуміння та практичного вирішення в сучасній суверенній Україні.

Основоположне значення в цьому аспекті має Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом України від 18 березня 2004 року⁵³. Відповідно до вказаного Закону адаптація законодавства розглядається як процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*, тобто правової системи Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського Співтовариства, спільної зовнішньої політики та політики безпеки, співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ.

Джерелами системи *acquis communautaire* визначено відповідно первинне та вторинне законодавство, прийняті рішення, дії та позиція, положення, а також офіційні видання Європейського Союзу, які стають обов'язковими для використання у процесі адаптації, зокрема екологічного законодавства.

До категорії первинного законодавства, зокрема віднесено установчі документи:

а) Договір про заснування Європейського економічного співтовариства 1957 року, Договір про заснування Європейського співтовариства 1993 року, Договір про заснування Європейського економічного співтовариства з атомної енергії 1987 року, із змінами, внесеними Маастрихтським договором (про утворення Європейського Союзу) 1992 року та Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року, іншими актами про приєднання;

б) Договором про Європейський Союз, 1992 із змінами, внесеними Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року «Про приєднання»;

в) Договором про злиття 1965 року;

г) акти про приєднання нових держав-членів.

Відповідно до вторинного законодавства, вказаною Загальнодержавною програмою адаптації віднесено:

а) директиви;

б) регламенти;

в) рішення;

⁵²Мальшева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе / Н. Р. Мальшева. – К.: Фірма «КІТ», 1996.—233С.; Андрейцев В.І. Гармонизация как форма оптимизации украинского законодательства: проблемы методологии (эколого-правовой контекст)/В. І. Андрейцев // Вісник. Юридичні науки. Вип. 38. – К.: Держав. ун-т ім. Т. Г.Шевченка, 2000. – С. 4-14; Мальшева Н. Р. Проблемы правового и организационного обеспечения развития системы экологического законодательства Украины /Н.Р. Мальшева // Право Украины, 2012, № 7-8. – С. 268-290 та ін.

⁵³Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №29. – Ст. 367; 2009. – № 23. – Ст. 280; 2011. – № 29. – Ст. 272; 2012. – № 12-13. – С. 82.

- г) рекомендації або висновки;
- д) джерела права у формі міжнародної угоди;
- е) загальний принцип права Європейського Співтовариства - верховенство права;
- є) рішення Європейського Суду,

а також наступні джерела:

- а) спільна стратегія у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки відповідно до ст. 13 Договору про Європейський Союз;
- б) спільні дії в межах спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- в) спільна позиція у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- г) рамкове рішення щодо гармонізації законодавства в контексті положень Договору про Європейський Союз про співробітництво правоохоронних та судових органів у кримінальних справах (ст. 34);
- д) спільна позиція в контексті положень Договору про Європейський Союз про співробітництво правоохоронних та судових органів у кримінальних справах (ст. 34);
- е) рішення в контексті положень Договору про Європейський Союз про співробітництво правоохоронних та судових органів у кримінальних справах (ст. 34);
- є) загальне положення або принцип у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки.

До вторинного законодавства Європейського Союзу також віднесені офіційні видання, зокрема:

- а) офіційний вісник Європейського співтовариства (Official Journal of the European Communities);
- б) Вісник Європейського Суду (European Court Reports).

Із викладеного стає очевидним позиція України, яка офіційно викладена в Основних засадах (Стратегії) державної екологічної політики на період до 2020 року, затвердженої Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818⁵⁴ «Щодо приведення екологічного законодавства України із положеннями деяких *acquis communautaire*», тобто вимогами законодавства (первинного і вторинного) Європейського Союзу із вимогою, щоб воно йому не суперечило, а діалектично гармонізувалося як в процесі його створення, так і в стадії процесу нормозастосування у всіх сферах діяльності, зокрема екологічно шкідливої та особливо небезпечної для стану довкілля, здоров'я і життя людини.

Тому особливого значення надається згідно коментованої Загальнодержавної програми саме процесу приведення системи екологічного законодавства у відповідність із вимогами правової системи Європейського Союзу у сфері регулювання екологічних правовідносин.

До певної міри першочергові заходи щодо такої адаптації за напрямками законодавчого регулювання в сучасних умовах визначені вищезазначеними Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики на

⁵⁴Офіційний вісник України. – 2011. – №3. – Ст. 150.

перспективу до 2020 року, аналіз яких дозволяє їх класифікувати на наступні пріоритетні групи:

1. У сфері забезпечення наскрізної екологічної політики держави, її узгодженості до політики державного, галузевого, (секторального) регіонального та місцевого розвитку. Йдеться, на мій погляд, про подальше удосконалення законодавчих засад розроблення і здійснення національної екологічної політики з точки зору рівнів її реалізації – державного, регіонального, місцевого та пооб'єктного (з урахуванням джерел та зон небезпеки) регулювання, механізму тектологічного, структурного, інструментального, економічного, інформаційного забезпечення в нормальних та надзвичайних екологічних ситуаціях.

Справа у тому, що спеціального рамкового закону щодо розроблення і реалізації державної екологічної політики України у нашій державі не прийнято, а тому чинними у цій частині є лише окремі приписи Закону України про охорону навколишнього природного середовища від 25 червня 1991 року⁵⁵, зокрема, преамбула, п. «а» ст. 13; п. «в» ст. 14; п. «а» ст. 15, п. «а» ст. 17 тощо, інших законодавчих актів України⁵⁶, які суттєво різняться за своєю формою, структурою і змістом та мають неоднакову юридичну силу в ієрархії екологічного законодавства України.

Між тим, екологічна політика України впливає із внутрішньої та зовнішньої екологічної функції держави і є обов'язковою для виконання будь-якою правосуб'єктною особою в межах території України. Розроблення основних та пріоритетних напрямів України є конституційним обов'язком держави, зокрема, в частині забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу (ст. 16 Конституції України).

Визначення основних напрямів державної екологічної політики складає виключну компетенцію Верховної Ради України (ст. 13 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року), а реалізація екологічної політики України покладається на Верховну Раду Автономної Республіки Крим, місцеві Ради України різного рівня, Кабінет Міністрів України.

За таких умов доцільне законодавче урегулювання правовідносин, які складаються у процесі формування державної екологічної політики, визначення основних вимог щодо напрямів такої політики, їх змісту, механізмів регулювання у процесі легалізації та реалізації, зокрема, в частині забезпечення екологічних прав громадян, виконання інших складових екологічної політики, особливо в частині інституційного, інформаційного, фінансового, науково-технічного, контрольного, (наглядного) забезпечення, досягнення основних якісних та безпекових параметрів стану довкілля за періодами виконання,

⁵⁵Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546

⁵⁶ Див. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38-39. – Ст. 248; Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року // Офіційний вісник України. – 2011. – №3. – Ст. 150.

системи заходів мотиваційно-стимулюючого характеру та юридичної відповідальності посадових осіб, інших суб'єктів за невиконання вимог екологічної політики України в державі на різних рівнях її реалізації. Ці та інші механізми правового забезпечення мали б бути сформульовані у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», змінивши його назву на Закон України «Про основні засади екологічної політики України» або відповідно в окремо підготовленому Законі України «Про основи екологічної політики України», або ж відповідні приписи доцільно сконцентрувати в Екологічному Кодексі України, норми (статті) якого б склали його окремий розділ «Екологічна політика України».

Однак, урахувуючи реалії сьогодення щодо неможливості прийняття відповідного консолідованого чи кодифікованого законодавчого акта в цій частині, слід виходити із положень вищезазначеної «стратегії», яка і визначила законодавчо на період до 2020 року екологічну політику щодо адаптації екологічного законодавства України щодо положень «*acquis communautaire*» ЄС. Тим більше, що вказана стратегія, затверджена Законом України від 21 грудня 2010 року і має силу законодавчого акту України що розвиває приписи Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» на відповідний період та принаймні йому не суперечать щодо регулювання правовідносин в сфері реалізації державної екологічної політики.

Це до певної міри узгоджується з вимогами ст. 2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» про те, що екологічні правовідносини в Україні регулюються зазначеним законом та «іншим спеціальним законодавством». Це дозволяє припустити, що Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджена Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818, який можна віднести до актів іншого спеціального законодавства у системі регулювання екологічних правовідносин з урахуванням доцільності інтеграції України до країн Європейського Союзу, зокрема виконання зобов'язань України щодо адаптації екологічного законодавства до системи актів законодавства «*acquis communautaire*» ЄС.

Забезпечення наскрізної екологічної політики України передбачає в той же час, виконання вимог і принципів міжнародної конвенції Ріо-92 з тим, щоб ця політика стала складовою соціально-економічного сталого розвитку країни відповідно до нагальних потреб українського суспільства та конкретних громадян Українського народу з метою створення належних умов добробуту і життя суспільства в стабілізованому та якісному, екологічно безпечному природно-соціальному оточенні людини, умов її життєдіяльності.

Наступним напрямом адаптації екологічного законодавства визнано здійснення моніторингу та оцінки якості атмосферного повітря, зокрема щодо загальнопоширених забруднюючих речовин, зонування території України, планів поліпшення якості атмосферного повітря в зонах і агломераціях, регулювання зменшення вмісту сірки в пальному тощо.

Законодавчі засади щодо здійснення в Україні моніторингу навколишнього природного середовища визначаються Законом України «Про

охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року (ст. 29)⁵⁷. Зокрема встановлено створення системи державного моніторингу довкілля, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень. Спостереження за станом довкілля було покладено цим Законом на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, інші спеціально уповноважені органи, а також на підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або має призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища. На такі юридичні особи покладені були зобов'язання передавати безоплатно відповідним державним органам аналітичні матеріали своїх спостережень.

Спеціально уповноважені державні органи спільно із відповідними науковими установами забезпечують організацію короткострокового і довгострокового прогнозування стану довкілля, які повинні урахуватися при розробці і виконанні програм та заходів щодо охорони довкілля, використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Здійснення моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря передбачено спеціальним Законом України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року із відповідними змінами⁵⁸.

Вказаний моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря проводиться з метою отримання, збереження та аналізу про викиди забруднюючих речовин та рівень забруднення атмосферного повітря, оцінки та прогнозування його змін і ступеня небезпечності для розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень у галузі охорони атмосферного повітря.

Цей різновид моніторингу є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля. Порядок організації та проведення якого встановлюється постановою Кабінету Міністрів України від 9 березня 1999 року № 343 із відповідними змінами⁵⁹.

Відповідно до зазначеного порядку об'єктами моніторингу атмосферного повітря визнано:

- а) атмосферне повітря, у тому числі атмосферні опади;
- б) викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Суб'єктами моніторингу атмосферного повітря, встановлено Мінекобезпеки, Гідрометком, державну санітарно-епідеміологічну службу, їх органи на місцях та підприємства, установи, організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану атмосферного повітря. Зазначений моніторинг проводиться Мінекобезпеки України спільно з іншими суб'єктами відповідно до Програми проведення в Україні моніторингу атмосферного повітря та відповідних регіональних (місцевих) програм.

⁵⁷ Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546.

⁵⁸ Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №50. – Ст. 678; 1995. – №19. – Ст. 85; 2001. – №48. – Ст. 252; 2004. – №36. – Ст. 434 та ін.

⁵⁹ Див.: Екологічне законодавство України. В 4-х книгах. Кн.: 2. За загальною редакцією та вступною статтею акад. В.І. Андрейцева. – К., Слово. – 2007. – С. 543-546.

За результатами проведення моніторингу атмосферного повітря вказані суб'єкти отримують первинні дані дослідження викидів та спостережень за станом забруднення, а також узагальнені дані про рівень забруднення за певний час на певній території та узагальнені дані про склад та обсяги викидів забруднюючих речовин, проводиться оцінка рівнів та ступеню небезпечності забруднення для довкілля та життєдіяльності населення та оцінка складу і обсягів викидів забруднюючих речовин. У процесі проведення моніторингу атмосферного повітря обов'язково визначається наявність в атмосферному повітрі загальнопоширених забруднюючих речовин, встановлюються показники та інгредієнти атмосферних опадів, зазначених у додатку вказаної постанови Кабінету Міністрів України, зокрема, щодо пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, свинцю та його неорганічних сполук, бензопірену, формальдегіду, радіоактивних речовин за відповідним переліком тощо.

Особливого значення в сьогоденні надається зменшенню антропогенного впливу на клімат та охороні озонового шару. Йдеться про адаптацію екологічного законодавства відповідно до Директиви 2003/87/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС, що доповнена Директивою 2004/104/ЄС⁶⁰.

В цій частині пропонується підготувати проект Закону України щодо основних засад державної політики у сфері регулювання негативного антропогенного впливу на клімат з покладанням обов'язку заявника щодо проведення моніторингу та звітування щодо викидів парникових газів, закріплення повноважень державного органу щодо перегляду не рідше одного разу на п'ять років умов відповідних дозволів, встановленого порядку внесення змін до такого дозволу, аукціонного порядку продажу квот на викиди промислових газів у межах України для стаціонарних джерел викидів (джерел підвищеної екологічної небезпеки), а також затвердження частково аукціонного порядку продажу квот на викиди парникових газів для операторів повітряних суден та безоплатного надання решти квот, визначення законодавчим чином порядку розподілу коштів, отриманих внаслідок проведення аукціону з продажу квот, урегулювання порядку внесення змін до дозволу на викиди суб'єктами, які припинили експлуатацію такого обладнання, розроблення правил внутрішньої торгівлі квотами на викиди парникових газів згідно Директиви 2003/97/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів⁶¹.

Головним розробником законопроекту пропонувався Мінприроди України.

⁶⁰ Див.: Пропозиції до Базового плану адаптації екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу (Юридичні аспекти), підготовлені групою експертів України та ЄС за підтримки Шведського агентства з охорони навколишнього середовища відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, згідно з Прогресивним планом адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схваленого на засіданні Координаційної Ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС 9 березня 2010 р. – 41 с.

⁶¹ Вказ. документ. – С. 31.

Крім того, передбачалося розробити та прийняти відповідні постанови Кабінету Міністрів України щодо встановлення порядку використання операторами повітряних суден показників зменшення викидів та їх сертифікацію, а також визначення обсягів дозволених викидів парникових газів для функціонуючих та новоутворених об'єктів (джерел небезпеки).

Відповідно до Регламенту ЄС 842/2006 про деякі фторовані парникові гази передбачається прийняти нормативно-правові акти, якими доцільно урегулювати процедуру стимулювання запобігання витоку фторованих парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар атмосфери та вимоги щодо швидкого (невідкладного) усунення будь-якого виявленого витоку таких газів, встановлення порядку утилізації фторованих парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом та їх повторного використання, закріпити порядок функціонування системи маркування небезпечних речовин та препаратів, продуктів та обладнання, що містять фторовані парникові гази, які не регулюються вказаним протоколом, а також порядок здійснення контролю за використанням фторованих парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар⁶².

В цьому аспекті визнано доцільним встановити порядок розміщення продукції та обладнання, які містять або функціонування яких відбувається за допомогою фторованих парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар, перелічених у Додатку II Регламенту 845/2006/ЄС; порядку зменшення випуску, використання фторованих парникових газів, які не регулюються зазначеним вище протоколом; встановлення маркування та утилізації відходів від обладнання, що містить фторовані парникові гази, які не регулюються Монреальським протоколом, та маркування цього обладнання і продукції, а також порядку зворотного отримання фторованих парникових газів, які не регулюються цим же протоколом в процесі рециклінгу та порядку функціонування системи звітності для отримання даних про викиди фторованих парникових газів, які не регулюються зазначеним вище протоколом.

Потребується освіта та надання свідоцтв персоналу, діяльність якого пов'язана з використанням фторованих парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом.

Потребують адаптації нормативно-правові акти України в розвиток Регламенту ЄС/2017/2000 про речовини, які руйнують озоновий шар із змінами та доповненнями Регламентами ЄС 2038/2000; 2039/2000; 1804/2003; 2077/2004; 29/2006; 1366/2006; 1784/2006; 1791/2006; 899/2007; 473/2008 та ін⁶³.

В частині встановлення порядку функціонування обліку рівня виробництва озоноруйнуючих речовин, порядку поступового зменшення використання таких речовин, порядку функціонування системи контролю у сфері поводження з озоноруйнуючими речовинами, регламентування заборон на виробництво, постачання та використання цілком галогенізованих речовин,

⁶²Вказ. документ. – С. 32-33.

⁶³Вказ. документ. – С. 34.

карбонтетрахлоридів, трихлоретанів, гідробромфторокарбонів, визначення контролю за використанням хлорофторкарбонів в аерозолях та в якості розчинників, охолоджуючих речовин, для вироблення різних видів піни, у якості транспортуючого газу для стерилізуючих речовин у замкнених системах та для інших цілей, а також для визначення випадків їх можливого використання.

Такі нормативно-правові акти мають встановлювати процедури повернення для зниження переробки, рекуперації контрольованих речовин протягом ремонту та експлуатації обладнання та демонтування і усунення обладнання, проведення моніторингу та перевірки витікання і виділення контрольованих речовин, визначення попереджувальних заходів з метою уникнення їх витікання та виділення, здійснення щорічного звітування підприємств про вироблення та використання, експорт та імпорт контрольованих речовин.

Певна адаптація екологічного законодавства України доцільна в частині регламентування використання генетично модифікованих організмів в контексті його приведення у відповідність із Директивою 2001/18/ЄС про навмисний випуск у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів, яка скасовує Директиву Ради 904/220/ЄС із змінами і доповненнями, внесеними Рішенням Комісії 2002/623/ЄС, Регламентом ЄС № 1829/2003 та 1830/2003⁶⁴, зокрема, шляхом внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 року № 1103⁶⁵.

Це стосується, перш за все, термінологічного зв'язку з вимогами зазначеної Директиви, зокрема однозначного розуміння терміну «розміщення на ринку» - (підкреслено мною – В.А.), приведення у відповідність порядку проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи та включення у перелік її об'єктів ГМО та продуктів, отриманих з використанням ГМО з точки зору оцінки їх ризику для навколишнього середовища, здоров'я та життя людей.

Передбачено також гармонізувати процедуру розміщення ГМО на ринку товарів і продукції, привести у відповідність перелік інформації та документів, що мають надаватися разом з клопотанням у межах реєстраційної процедури, передбаченої вказаною Директивою, закріпити чіткий порядок здійснення післяреєстраційного моніторингу вивільнення ГМО, уточнити положення, які стосуються конфіденційної інформації згідно ст. 25 Директиви та запровадити реальний механізм доступу до такої інформації та участі громадськості у процесі прийняття рішень щодо вивільнення ГМО у навколишнє середовище та їх розміщення на ринку відповідно до ст. 9, 15, 23, 24 Директиви з визначенням відповідального державного органу.

Пропонується внести відповідні зміни до підзаконних нормативно-правових актів з метою транспозиції Директиви та у зв'язку з прийняттям

⁶⁴Вказ. документ. – С. 35.

⁶⁵Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.

нового законодавства, переглянути та уточнити переклад директиви українською мовою.

Наступна позиція стосується адаптації положень Регламенту 1829/2003 та 1830/2003 щодо відстеження і маркування ГМО, продуктів харчування і кормів, вироблених з ГМО, що вносить зміни до Директиви 2001/18/ЄС⁶⁶.

Зокрема, передбачається внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні ГМО» від 31 травня 2007 року № 1103 в частині відстеження та можливості застосування вимог вказаного регламенту.

По-друге, пропонується викласти постанову Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять ГМО або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг» від 19 травня 2009 року № 468 у новій редакції з тим, щоб її положення опосередковували розміщення на ринку усіх видів продукції, отриманих з використанням ГМО.

Для запровадження ефективного механізму етикетування ставиться питання розглянути можливість врахування унікальних ідентифікаторів, що використовуються в ЄС у системі маркування і етикетування товарів в Україні.

Ставиться також завдання щодо приведення у відповідність до ст. 9 Регламенту 1830/2003 заходів перевірки (інспектування) та контролю за додержанням вимог в цій сфері, зокрема приведення існуючого механізму відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів до вимог Регламенту, проведення аналізу і узагальнень застосування інших положень Регламенту з тим, щоб внести зміни до підзаконних нормативно-правових актів України.

В цьому аспекті важлива адаптація законодавства України щодо зближення правового регулювання відповідно до Регламенту 1946/2003 «Про транскордонне перевезення генетично модифікованих організмів» шляхом внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні та використанні ГМО» від 31 травня 2007 року № 1103⁶⁷ щодо створення підсистеми повідомлення та інформації про транспортування, перевезення ГМО, порядку їх вивезення з митної території України та положень про заходи, що попереджають неконтрольоване транскордонне переміщення ГМО⁶⁸.

Пропонується також розробити та застосувати окремий підзаконний нормативно-правовий акт, який би визначив порядок вивезення ГМО з митної території України відповідно до вимог цього Регламенту.

На підставі зазначених пропозицій пропонується Мінприроди України розробити та прийнятим нормативний акт відомчого призначення щодо участі України у міжнародній процедурі надання інформації відповідно до положень Картахенського протоколу про біобезпеку та Конвенції «Про охорону

⁶⁶Вказ. документ. – С. 36.

⁶⁷Вказ. документ. – С. 37.

⁶⁸Вказ. документ. – С. 38.

біологічного різноманіття», підписану Україною 11 червня 1992 року та ратифікованої Законом України від 29 листопада 1994 року⁶⁹.

Проте, як мені видається, такі доповнення до екологічного законодавства мають міститися не в підзаконному нормативно-правовому акті, але як доповнення до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року.

Директива 2009/41 ЄС «Про обмежене використання генетично модифікованих мікроорганізмів» обумовлює доцільність внесення відповідних змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31 травня 2007 року № 1103 щодо регулювання використання ГМО у замкненій системі з огляду на захист здоров'я людини та довкілля, класифікації генетично модифікованих мікроорганізмів, заходів щодо їх утримання, методів модифікації, принципів належної мікробіологічної практики, техніки безпеки та гігієни на виробництві⁷⁰.

У зв'язку з викладеним на виконання вимог цієї Директиви передбачається розробити і прийняти Порядок ліцензування генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО (ГММ) у замкненій системі, або як варіант, внести зміни і доповнення до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року № 1775-III та відповідно доповнити постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку документів які подаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 7 липня 2001 року № 756 з визначенням чіткого кола суб'єктів, діяльність яких підлягає ліцензуванню.

При розробленні зазначених змін та доповнень доцільно урахувати положення Директиви 2009/41/ЄС⁷¹ щодо проведення оцінки (ст. 4 додаток III) та закріплення процедур повідомлення компетентних органів (ст. ст. 6-9 та відповідні додатки до Директиви), плану заходів у надзвичайних ситуаціях (ст. 18), інформування та реагування у разі настання аварій (ст. ст. 14-15), а також обставин конфіденційності інформації (ст. 18).

Наразі варто доповнити та уточнити Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження тимчасових критеріїв безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності у замкнутій системі» від 16 жовтня 2008 року № 922 та розглянути необхідність уточнення галузевого законодавства України в контексті регулятивних вимог Директиви.

Зазначається також доцільність внесення змін до пов'язаних з вказаними нормативними актами щодо урахування положень Директиви (додаток I), уточнення перекладу Директиви українською мовою.

Адаптація екологічного законодавства України передбачає удосконалення нормативно-правового регулювання і управління відходами

⁶⁹ Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 49. – Ст. 433.

⁷⁰ Вказ. документ. – С. 39.

⁷¹ Вказ. документ. – С. 39-40.

відповідно до Директиви 2008/98/ЄС⁷², зокрема, шляхом розробки нового законопроекту про відходи або внесення змін до Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187⁷³ із відповідними змінами і доповненнями з метою приведення у відповідність термінології та закріплення її на рівні законодавчого акту, класифікації відходів, операцій, пов'язаних з відходами, використання п'ятиступеневої ієрархії щодо поводження з відходами, зокрема особливо небезпечними для здоров'я і життя людей, довкілля.

Крім того, законодавчого закріплення потребують питання щодо поводження з побічними продуктами, критеріїв їх визначення, показників або групи показників правового режиму та його завершення, зокрема, щодо переходу до категорії вторинної сировини (ресурсу) тощо, заходи щодо запобігання утворенню відходів, запровадження абсолютної відповідальності виробників щодо їх необґрунтованого утворення, операцій щодо оформлення дизайну (конструювання) продукції з метою зменшення її негативного впливу на довкілля під час виробництва та подальшого використання.

Особливого практичного значення у сьогоденні умовах набуває питання зближення екологічного законодавства, зокрема, про відходи відповідно до вимог Директиви 2008/98/ЄС шляхом розробки нового кодифікованого законодавчого акту, або внесення змін і доповнень до чинного Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187.

Пропонуються, зокрема, термінологічні уточнення з урахуванням вимог вказаної Директиви, в тому числі з питань окремих різновидів відходів, здійснення операцій поводження з відходами, переліку суб'єктів такого поводження та ввести в обіг категорію «ділера» та «брокера» відходів тощо.

Йдеться також про закріплення в екологічному законодавстві України принципів підходів щодо впровадження п'ятиступеневої ієрархії у вирішенні питань поводження з відходами, а також запровадження норм у ньому, які б урегулювали визначення побічних продуктів та критеріїв щодо їх диференціації, встановлення показників стосовно режиму відходів, заходів запобігання утворення відходів та введення абсолютної відповідальності за їх утворення виробника, запровадження планів з управління відходами та програм запобігання утворення відходів, конструювання дизайну продукції з метою зменшення їх негативного впливу на довкілля у процесі виробництва та подальшого використання, заходів щодо стимулювання розвитку, виробництва та маркетингу продукції багаторазового використання технічно тривалої і придатної для належної і безпечної переробки після того, як вона переходить у стан відходів та ліквідація якої не шкодить довкіллю та здоров'ю людей.

Потребує законодавчого уточнення класифікація відходів, критерії та перелік визначення небезпечних відходів, розроблення нових нормативно-правових актів або доповнення до нині чинних щодо використання окремих різновидів відходів (біовідходів, відпрацьованих мастил, шин автомобілів тощо).

⁷² Вказ. документ. – С. 9.

⁷³ Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.

Перегляду підлягає правове регулювання системи видачі дозволів та реєстрування суб'єктів поводження з відходами та внесення змін до нормативно-правових актів України, які регулюють зазначені процедури.

Актуальним є для розробки та прийняття нормативно-правового акту щодо створення та ведення відповідних публічних реєстрів усіх суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами (перевізників, операторів утилізації, виробників, їх дилерів і брокерів у сфері поводження з відходами).

Особливого перегляду та аналізу потребують додатки до Директиви з метою внесення змін і доповнень у зв'язку з прийняттям вказаних новацій до чинного екологічного законодавства, уточнення перекладу Директиви українською мовою.

На часі адаптація екологічного законодавства України до Директиви Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року «Про захоронення відходів», особливо в частині фінансової гарантії заявника при отриманні дозволу на захоронення відходів, заборони захоронення окремих видів відходів, регулювання процедури прийняття відходів до захоронення, передбачення заходів щодо контролю та моніторингу в період експлуатації, витрат на захоронення, процедури закриття та здійснення низки заходів щодо закритих місць захоронення відходів, приведення таких місць захоронення у відповідність до вимог Директиви, або припинення їх функціонування⁷⁴.

Важливо також у законодавстві України, зокрема в чинному Законі або в новому законопроекті передбачити класифікацію полігонів для захоронення відходів, привести у відповідність чинну термінологію для цього виду поводження з відходами, зокрема особливо небезпечними та внести відповідні зміни до підзаконних нормативно-правових актів України, стандартів, норм і правил (санітарних).

Окремої розробки потребує законопроект щодо поводження з відходами видобувної промисловості щодо узгодження з вимогами Директиви 2006/21/ЄС від 15 березня 2006 року про управління відходами видобувних підприємств, якою внесені зміни до Директиви 2004/35/ЄС⁷⁵.

Перш за все це стосується вдосконалення дозвільної процедури щодо розміщення та функціонування споруд для відходів з урахуванням можливого трансграничного впливу, системи інформування та форм участі громадськості у цій сфері, особливої уваги потребує класифікація споруд для відходів (згідно Додатку III до Директиви) та поглибленого професійного опрацювання зазначеного положення.

На часі внесення змін до Кодексу України «Про надра» від 27 липня 1994 року⁷⁶, Гірничого закону України від 6 жовтня 1999 р. №1127⁷⁷, власне Закону України «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187⁷⁸ та пов'язаних з ним

⁷⁴ Вказ. документ. – С. 12.

⁷⁵ Вказ. документ. – С. 12-13.

⁷⁶ Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

⁷⁷ Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.

⁷⁸ Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.

підзаконних нормативних правових актів у сфері поводження з відходами видобувної промисловості з метою транспозиції Директиви та приведення його у термінологічну відповідність вказаної Директиви.

Передбачається суттєве зближення інших законів та підзаконних нормативно-правових актів природоресурсового блоку екологічного законодавства, зокрема, приведення у відповідність до Директиви 2000/601/ЄС у сфері водної політики (із змінами та доповненнями), внесеними Рішенням 2455/2001/ЄС Водного кодексу України⁷⁹.

Центральним питанням реалізації водної політики України залишається басейновий принцип управління і призначення у цьому зв'язку уповноваженого органу управління басейнами, приведення розділів «Поверхневі води» та «Підземні води» Державного водного кадастру в узгодженість з вимогами вказаної Директиви.

Пропонується також розроблення та прийняття відповідного підзаконного нормативно-правового акту у формі Положення про басейнове управління водних ресурсів з покладанням на пропоновані органи управління функцій, передбачені цією Директивою.

З метою забезпечення належного впровадження басейнового принципу управління бажано в законодавчому порядку закріпити районування території України за вказаним принципом, визначити одиниці гідрографічного районування просторової площі України за ознакою знаходження на ній відповідних річок, забезпечити відповідне інституційне структурне забезпечення управління водними ресурсами з урахуванням наявних басейнів водних об'єктів, розробити та закріпити на рівні законодавчого акту критерії оцінки стану річкових басейнів, впровадити відповідне Положення про сфери управління річковими басейнами та методики їх підготовки, а також програм і заходів, визначених ст. 11 Директиви.

З метою деталізації зближення правового регулювання планується розробити плани управління річковими басейнами, зокрема щодо інформування громадськості відповідно до вимог ст. 14 Директиви.

Проте додаткового фахового вивчення і оцінки потребує класифікація вод за відповідними категоріями для цілей впровадження цієї Директиви, як і положення Додатків II-V, VIII та X до Директиви потребують додаткового розгляду профільними фахівцями, а також вимоги інших Директив ЄС, визначених у ст. 10.2 і Додатках VI та IX Директиви мають бути додатково вивчені з метою їх урахування у чинному водному законодавстві України.

Акцентується увага адаптації законодавства України до Директиви 2007/60/ЄС про оцінку і управління ризиками затоплення в контексті внесення змін і доповнень до Указу Президента України про заходи щодо забезпечення ефективного прогнозування повеней і паводків та ліквідації їх наслідків від 15 березня 2002 року № 243 та Постанови Кабінету Міністрів «Про порядок використання земель у зонах їх можливого затоплення внаслідок повеней і паводків від 31 січня 2001 року № 87⁸⁰.

⁷⁹ Вказ. документ. – С. 14.

⁸⁰ Вказ. документ. – С. 16.

Передбачається розроблення та закріплення в нормативно-правовому порядку системи оцінки ризику виникнення надзвичайних ситуацій на водних об'єктах, яка має ґрунтуватися на оцінці впливу зміни клімату внаслідок формування повеней та паводків, а тому документація з оцінки ризику повеней повинна обов'язково містити аналіз (опис) затоплень, які мали місце в минулому та мали значний негативний вплив на здоров'я населення, навколишнє середовище, культурну і природну спадщину, господарську діяльність і щодо яких існує вірогідність їх повторного виникнення.

Тому намічається розробка відповідних карт загроз та ризику затоплення, з поіменуванням переліку видів інформації, що міститиметься у цих картах та ризиків затоплення, відповідно до вимог зазначеної вище Директиви, а також підготовка багаторічних комплексних планів управління ризиками затоплення, які варто затверджувати з урахуванням вимог цієї Директиви.

Планується також розроблення принципів положень щодо регламентації міжвідомчої координації та співробітництва з питань управління ризиками затоплення, встановлення чітких процедур участі заінтересованих сторін. А також процедури обміну інформацією на регіональному (басейновому) рівні та з відповідними центральними органами державної виконавчої влади.

Ставиться питання щодо підготовки та затвердження методики розроблення багаторічних комплексних планів управління ризиками, зокрема, в частині співвідношення їх з планами управління річковими басейнами.

Важливим визнається створення механізму та встановлення порядку обміну інформацією на міжнародному рівні щодо прогнозування повеней і паводків, ліквідації їх наслідків між заінтересованими компетентними органами України та відповідними структурами сусідніх держав, діяльність яких поширюється на транскордонні басейни річок (з адекватним рівнем деталізації), що важливо для внутрішньодержавних механізмів і процедур, що зумовлює внесення змін та доповнень до підзаконних нормативно-правових актів з метою транспозиції вказаної Директиви та прийнятого на її основі законодавства.

Логічно актуалізовано питання щодо адаптації природоресурсового законодавства, зокрема його складової – водного законодавства України відповідно до Директиви 2008/56/ЄС щодо діяльності Співтовариства у сфері політики з морського середовища (Рамкової Директиви про морську стратегію)⁸¹.

В цій сфері потребують зближення нормативно-правові вимоги щодо термінологічної ідентичності правових приписів, закріплення стратегічних напрямів, мети та завдань державної політики щодо охорони та відновлення середовища Азовського і Чорного морів з урахуванням положень Ліонської стратегії ЄС та підвищення результативності виконання програмних документів у цій сфері.

Актуальним для вирішення стає нормативно-правове визначення меж басейнів вказаних морів, як об'єктів державно-правового регулювання і

⁸¹ Вказ. документ. – С. 28.

управління, критерії оцінки якості морського середовища відповідно до європейських підходів та реальної практики, встановлення комплексних заходів, спрямованих на поетапне зниження рівня забруднення середовища Азовського та Чорного морів, різкого поліпшення їх екологічного стану.

Цьому сприятиме зближення правового регулювання екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу в частині виконання вимог Директиви 91/271 ЄС «Про очистку стічних вод, яка доповнена Директивою 98/15/ЄС та Регламентом 1882/2003 ЄС та 1137/2008 ЄС⁸², що обумовлює внесення змін до Правил приймання стічних вод підприємств у комунальні та відомчі системи каналізації населених пунктів України, затверджених наказом Державного Комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 19 лютого 2002 року № 37, який би передбачив зобов'язання держави забезпечити усі міста і селища міського типу системами каналізації, встановлення переліку уразливих зон за відповідними критеріями, визначеними у Додатку II Директиви, запровадження ідеї додаткової очистки стічних вод перед скидом у зазначених зонах, встановлення заборони скидів осаду у поверхневій воді з суден, трубопроводів, або іншим способом, визначення порядку поводження з промисловими стічними водами, підприємств харчової промисловості.

Значні новації спрямовуються на удосконалення Правил технічної експлуатації системи водопостачання та каналізації системи водопостачання та каналізації населених пунктів України від 5 липня 1995 року № 30, зокрема в частині системи приписів щодо їх застосування до гірських населених пунктів.

Впровадження окремих положень зазначеної Директиви передбачає ухвалення технічної та інвестиційних програм, зобов'язання водоканалів регулярно готувати та оприлюднювати звіти про скидання стічних вод та осаду в підзвітних їм регіонах.

В свою чергу передбачається гармонізація положень системи державного моніторингу вод з відповідними складовими державної системи моніторингу довкілля відповідно до вимог частини Д Додатку I Положення, Додатку I (таблиць 1 та 2) та відповідна корекція інших нормативно-правових актів.

Актуальною стає адаптація водного законодавства до Директиви 98/83 ЄС⁸³ про якість води, призначеної для споживання людиною (із змінами та доповненнями, внесеними Регламентом ЄС 1882/2003, встановлення відповідності Директиви 91/76 ЄС Щодо охорони вод від забруднення, заподіяного нітратами з сільськогосподарських джерел (із змінами та доповненнями, внесених Регламентом ЄС 1882/2003 та 1137/2008⁸⁴.

Складовою частиною адаптації екологічного законодавства до законодавства ЄС вважається узгодження законодавчого та нормативно правового регулювання щодо інших окремих елементів навколишнього природного середовища, зокрема щодо охорони та збереження об'єктів тваринного і рослинного світу у контексті Директиви Ради 92/43 ЄС від 21

⁸² Вказ. документ. – С. 18.

⁸³ Вказ. документ. – С. 20.

⁸⁴ Вказ. праця. – С. 21.

травня 1992 року про охорону природних середовищ існування дикої флори і фауни⁸⁵.

Особливо актуальною стає адаптація екологічного законодавства у сфері техногенної (промислової) безпеки в контексті Директиви 2008/1 ЄС «Про комплексне запобігання і контроль забруднення» з метою удосконалення чинної дозвільної системи у сфері господарської діяльності, зокрема в частині порядку подання та переліку інформації до заяви про отримання інтегрованого екологічного дозволу, регулювання визначення умов цього дозволу (встановлення обов'язку відповідних державних органів щодо виконання заявниками усіх необхідних заходів для додержання вимог статей 3-10 цієї Директиви, забезпечення взаємодії умов, зафіксованих у дозволі із вимогами щодо показників викидів парникових газів⁸⁶.

Використання інтегрованого підходу до видачі екологічного дозволу на здійснення найбільш небезпечних видів діяльності, удосконалення системи контролю за додержанням вимог вказаних дозволів має забезпечити відповідний рівень законності у цій сфері.

Дотримання процедур оцінки впливу на навколишнє природне середовище та дозвільних процедур має сприяти тому, що отримана під час виконання оцінки, інформація має ураховуватися при прийнятті рішення щодо надання або відмови у виданні екологічного дозволу на здійснення екологічно небезпечної діяльності.

При формуванні умов дозволу має дотримуватися відповідний порядок формування таких умов, зокрема щодо моніторингу скидання забруднюючих речовин, у водні об'єкти, заходів, що пропонується вживати у разі порушення звичайних умов функціонування об'єкта небезпечних скидів, виникнення підвищеного екологічного ризику тобто екстремальних умов.

В дозволі має відбиватися інформація щодо поінформованості компетентного органу про передові і доступні технології, встановлення обов'язку такого органу контролювати процес запровадження прогресивних та доступних технологій.

Обов'язковою умовою надання екологічних дозволів є обов'язок оператора повідомляти компетентний орган держави про будь-які заплановані зміни у функціонуванні джерел підвищеної небезпеки або зміни відповідної господарської діяльності, яка потребує інтегрованого екологічного дозволу, а також регулювання порядку внесення змін, видачі та відмови у видачі екологічного дозволу у разі суттєвої зміни в експлуатації обладнання (джерел небезпеки) про які заявник зобов'язаний подати заяву та які мають віднайти своє вирішення у рішенні компетентного органу при наданні екологічного дозволу, урегулювання порядку та зміни умов інтегрованого екологічного дозволу, проведення перевірок відповідних джерел (установок), які створюють небезпеку.

Важливим напрямом в частині регулювання процедури надання екологічного дозволу є урахування результатів консультацій з громадськістю,

⁸⁵ Вказ. документ. – С. 22.

⁸⁶ Вказ. документ. – С. 23.

встановлення вимог до компетентного органу щодо доступу громадськості до результатів моніторингу скидів і викидів, згідно умов дозволу, встановлення порядку інформування громадськості стосовно особливостей функціонування екологічно небезпечних установок (джерел підвищеної екологічної небезпеки), закріплення приписів для виконання компетентним органом щодо доступу громадськості до змісту рішення про надання дозволу, підстав на яких прийнято відповідне рішення, включаючи результати участі громадськості.

В цьому аспекті потребує зближення екологічного законодавства з Директивою 2001/80/ЄС «Про обмеження викидів деяких забруднених речовин в атмосферу з великих спалювальних установок»⁸⁷ у формі розроблення та прийняття законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів щодо урегулювання порядку експлуатації спалювальних установок, як джерел підвищеної небезпеки, запровадження правової процедури видачі дозволу на експлуатацію спалювальних установок, що продукує дослідження екологічної та технічної потужності, сукупного генерування тепла та енергії, встановлення порядку обмеження експлуатації зазначених установок у разі виникнення несправностей чи поломок окремих вузлів або агрегатів, встановлення нормативів викидів для багатопаливних блоків та граничних значень викидів діоксиду сірки та нормативів у разі альтернативного використання двох або більше типів палива.

Потребує в цих законодавчих актах зафіксувати порядок надання дозволу на експлуатацію спалювальних установок, розташованих в місцях підземного зберігання двоокису вуглецю, визначення нормативів викидів у разі розширення таких установок, запровадження системи моніторингу викидів із зазначених технічних установок, порядку надання інформації оператором спалювальних установок компетентному органу держави про результати безперервних вимірів, перевірки вимірювального обладнання, окремих та всіх інших вимірів, необхідних для дотримання вимог щодо здійснення викидів забруднюючих речовин із зазначених установок.

В нормативно-правових актах на виконання вимог закону доцільно передбачити порядок здійснення розрахунку гранично-допустимих викидів забруднюючих речовин із спалювальних установок та з урахуванням додаткового вивчення застосування нормативів допустимих показників викидів із сміттєспалювальних підприємств розробити план зниження таких викидів (в атмосферу для існуючих джерел забруднення та визначити загальні річні викиди цих речовин згідно пункту «С» Додатку VIII вказаної Директиви, а також з урахуванням досвіду застосування технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин з теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт встановити їх відповідність частині «В» Додатків III–VIII цієї Директиви «Щодо діоксиду сірки, оксидів азоту та пилу»).

Особливо важливе значення для адаптації екологічного законодавства України має Директива 96/82/ЄС від 9 січня 1996 року «Щодо контролю за

⁸⁷ Вказ. документ. – С. 26.

безпекою внаслідок серйозних аварій, пов'язаних з викидами небезпечних речовин»⁸⁸, характеристика якої наведена нами у другому підрозділі цієї роботи щодо інструментів та механізмів забезпечення безпеки для життя і здоров'я людей, навколишнього природного середовища та інших матеріальних, духовних і культурних цінностей та доцільності подальшого урегулювання відносин щодо порядку участі громадськості у вирішенні питань планування місцезнаходження джерел підвищеної небезпеки у населеному пункті, закріплення процедури надання належної інформації у разі аварій на джерелах підвищеної небезпеки, порядку обміну інформацією між органом державної виконавчої влади та оператором, а також між операторами, уточнення змісту декларації безпеки у спосіб, щоб вона містила вимоги, передбачені статтею 9.2. та Додатку II вказаної Директиви, встановлення чіткого порядку перевірки, оновлення декларації безпеки, передбачивши підставу для її поновлення та необхідність урахування нової технічної інформації про безпеку.

В контексті вказаної Директиви доцільним стає встановлення порядку корегування системи управління джерелами підвищеної небезпеки у разі наявності змін, що можуть продукувати аварію, урегулювання змісту внутрішнього плану підприємства підвищеної небезпеки, порядку розроблення та легалізації таких планів щодо ліквідації надзвичайних ситуацій, зокрема щодо залучення персоналу підприємства до їх розроблення та громадськості щодо розроблення чи оновлення зовнішніх планів ліквідації небезпеки.

Нагальним стає встановлення порядку оновлення зазначених планів, введення їх в дію та порядку взаємодії різних структур по ліквідації надзвичайних ситуацій, визначення системи інформування за надзвичайних подій; здійснення та удосконалення ефективності державного контролю за таким інформуванням громадськості, здійснення перевірок щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у встановленому законодавством порядку та періодично оприлюднювати перелік хімічних речовин, отриманих ними відповідно до статті 9 (2) Директиви 96/82/ЄС.

В процесі адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС передбачається внесення відповідних змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року щодо процедури проведення оцінки впливу на довкілля, її узгодження з порядком видачі екологічних дозволів, особливо в частині здійснення екологічно-небезпечної діяльності, переліку джерел та об'єктів підвищеної небезпеки, проведення щодо них державної та громадської екологічної експертизи.

В цьому контексті особливо доцільно здійснити відповідні реформаційні перетворення та утворити чітку систему інтегрованого екологічного управління у сфері використання природних та біологічних ресурсів, збереження ландшафтів, якості довкілля та забезпечення екологічної безпеки, посилити антропозахисну функцію держави щодо захисту екологічних прав, зокрема права людини і громадянина на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, передбачити додаткові юридичні гарантії такого захисту

⁸⁸ Вказ. документ. – С. 28.

у коментованому Законі, який як зазначалося вище доцільно назвати Закон України «Про основи екологічного законодавства», наповнивши зміст його приписів новаціями, що впливають із процесу адаптації екологічного законодавства до вимог екологічного законодавства ЄС.

Список використаних джерел:

1. Краткий словарь иностранных слов; Локшина, С.М.; Изд-во: М.: Русский язык, 1977 г. – 351 с.
2. Малышева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе / Н. Р. Малышева. – К. : Фірма «КІТ», 1996. – 233 с.; Андрейцев В.І. Гармонізація як форма оптимізації українського законодавства: проблеми методології (еколого-правовий контекст)/В. І. Андрейцев // Вісник. Юридичні науки. Вип. 38. – К.: Київ. держав. ун-т ім. Т. Г.Шевченка, 2000.-С.4-14; Малышева Н. Р. Проблемы правового и организационного обеспечения развития системы экологического законодательства Украины /Н. Р. Малышева // Право Украины, 2012, №№ 7-8. – С.268-290 та ін.
3. Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367; 2009. – № 23. – Ст. 280; 2011. – № 29. – Ст. 272; 2012. – № 12-13. – С. 82.
4. Офіційний вісник України. – 2011. – №3. – Ст. 150.
5. Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №41. – Ст. 546.
6. Див. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38-39. – Ст. 248; Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року // Офіційний вісник України. – 2011. – №3. – Ст. 150.
7. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №50. – Ст. 678; 1995. – №19. – Ст. 85; 2001. – №48. – Ст. 252; 2004. – №36. – Ст. 434.
8. Див.: Екологічне законодавство України. В 4-х книгах. Кн.: 2. За загальною редакцією та вступною статтею акад. В.І. Андрейцева. – К., Слово. – 2007. – 656 с.
9. Див.: Пропозиції до Базового плану адаптації екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу (Юридичні аспекти), підготовлені групою експертів України та ЄС за підтримки Шведського агентства з охорони навколишнього середовища відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, згідно з Прогресивним планом адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схваленого на засіданні Координаційної Ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС 9 березня 2010 р. – 41 с.
10. Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.
11. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 49. – Ст. 433.
12. Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.
13. Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 2-3. – Ст. 10.
14. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.
15. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.